

Türkiye’de Coğrafyanın Yansımaları¹

Echos géographiques de Turquie

Jean-François Pérouse

*Toulouse-II Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Toulouse, Fransa
ve Galatasaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul*

Çevirenler:

Nuri Yavan^{a*}, Sengün Acar^b

^a *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara*

^b *Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Ankara*

“Erol Tümertekin (1926-2012) Anısına”²

1. Giriş Yerine: Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Sosyal Bilimler Sınavının Şafağında Mı?

Dürüst olmak gerekirse bu yazıda aslında, yerleşik Türk coğrafya anlayışının yansımalarından çok, Türkiye’deki genç araştırmacılar tarafından yürütülen çalışmaların sesine kulak verilmeye çalışılmaktadır. Öncelikli düşünce, Türkiye’de Fransızca konuşan coğrafyacıların gittikçe daralan döngüsünden çıkmaktır.³ Bu isimleri bir hatırlayalım: 1954’te İstanbul Üniversitesi’nde tamamladığı “Ağır Demir Sanayii ve Türkiye’deki Durumu” adlı doktora teziyle Erol Tümertekin (1974), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nden (DTCF) Hamdi Kara (1986) ve İzmir Ege Üniversitesi’nden Mustafa Mutluer’i (2009) de unutmamak lazım.⁴ İlk iddialı amacımız, sayısı artan Türkiye üniversitelerindeki coğrafya bölümlerini ele alarak akademik üretimlerini incelemektir. İster devlet ister vakıf üniversitesi olsun, irtibat kurup, üniversite coğrafyasının hallerini yoklamak/yakalamaktır. Çanakkale’den Türkiye’nin en doğusundaki Van’a, Mayıs 2011 itibarıyla, 156 üniversitenin 29’unda coğrafya bölümü bulunmaktadır.⁵ Bildiğimiz kadarıyla Türkiye’de faaliyet gösteren 60 vakıf üniversitesinden sadece birinde, İstanbul’da Fatih Üniversitesi’nde coğrafya bölümü bulunmaktadır. 1996’da kurulan ve tüm dünyada oldukça etkin olan bir dini toplulukla ilişkili bu üniversite, Coğrafi Bilgi Sistemi’ne (CBS) ve çevresel konulara dayalı dersler vermektedir.⁶ Söz konusu bu üniversitenin bölüm başkanlığı tarafından bize gönderilen üç farklı çalışma önerisine –ki bunlardan biri İstanbul’un batısında kalan banliyölerin arazi kullanımındaki değişimle ilgiliydi, ikincisi uydu görüntülerinin ve CBS’nin kullanımıyla, üçüncüsü ise Türkiye’deki buzullarla ilgiliydi– büyük bir şevkle yanıt vermemize rağmen, maalesef söz konusu çalışmalar yarım bırakılmıştır.

* İletişim Yazarı: N. Yavan, e-posta: nuri.yavan@ankara.edu.tr

Buradaki giriş bölümünde, önceden ele almak istediğimiz konu, henüz çok az incelenmiş olan, Türkiye’de coğrafyanın bilimsel ve akademik açıdan kurumsal tarihidir. Bu konuyla ilgili Fransızca’da –bazıları hala devam eden (Gingsburger, sürmekte; Débarre, sürmekte) birkaç çalışma bulmak mümkün (Copeaux, 2000; Pérouse, 2006). Fakat daha çok çalışma yapmak gerek!

Türkiye’de akademik coğrafya, bağımsız bir birim olarak 1915 yılından; özellikle de İstanbul Üniversitesi’nde⁷ coğrafya bölümünün kurulmasından itibaren, daha çok Alman (ilk yabancı öğretim üyesi, 1915 ile 1920 yılları arasında İstanbul’da görev yapan Erich Obst isimli bir Alman’dı) ve Fransız etkisi altında, edebi ve coğrafi bir açıklamayla varlığını sürdürmektedir.⁸ Sıra dışı bir kişiliği olan Faik Sabri (Duran) 1909’da önce Louis-Le-Grand’da Mösyö Fallex’in, ardından da hakkında bağımsız bir çalışmayı hak eden Sorbonne’daki L. Gallois ve Mösyö Dubois’in derslerini izlemek üzere Paris’e gönderilmiştir. Benzer şekilde, coğrafyayla ilgili “Darülfünun Edebiyat Fakültesi Dergisi”ndeki (*Darülfünun*, 1933’teki reformdan önce İstanbul Üniversitesi’nin adıydı) ilk makalelerin incelenmesi, tarihsel sıralamaların ve yaygın değerlendirmelerin tekrar gözden geçirilmesine rehberlik edecektir. 1916 ile 1933 yılları arasında yayımlanan oldukça çarpıcı nitelikteki bu dergi, ikinci sayısından itibaren coğrafya makalelerine yer vermiştir. Dergi, 1927-1932 yılları arasında şaşırtıcı ölçüde coğrafi çalışmalara ağırlık vermiş ve bu süreçte A. Demangeon’dan çok sayıda kapsamlı çeviri yapılmıştır.⁹ Demangeon’un yanı sıra, coğrafyanın yapılandırıldığı bu ilk yıllarda R. Blanchard (1925) da adı sıklıkla anılan ve alıntı yapılan bir başka önemli kişidir.

Ayrıca, 1925 yılının sonlarında -*Annales de Géographie* dergisinin 1947 yılında iddia ettiği üzere Galatasaray Lisesi’ne değil- İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümüne ders vermek üzere gelen Théodore Lefebvre üzerine bir çalışma yapılması da çok iyi olurdu.¹⁰ Lefebvre’nin İstanbul’dan *Annales de Géographie* dergisine gönderdiği çağdaş Türkiye üzerine yazılar, hala birer referans değeri taşımaktadır.¹¹ Bütün bunlara ek olarak, İkinci Dünya Savaşı sırasında Ankara’da DTCF Coğrafya Bölümünde bulunan Alman coğrafyacıların –ki bu isimlerin içinde en çok öne çıkan Herbert Louis’ di- oynadığı önemli rolün anlaşılması, bu rolün daha da yakından incelenmesinin gerekli olduğuna işaret etmektedir.¹² Saydığımız tüm bu isimlerle birlikte, 1941’de ilki gerçekleştirilen Türkiye Coğrafya Kongresi ve 1943’te *Türk Coğrafya Dergisi*’nin yayın hayatına başlaması, cumhuriyetçi coğrafyanın yeni başkent Ankara’da kurumsallaşmasında merkezi önem taşımaktadır.

Hala tamamlanmamış bir araştırma projesinin yalnızca bir taslağı olan bu kısa tarihsel hatırlatmadan sonra, başlangıçtaki amaçla ilgisi bakımından, konunun bu zorunlu değişiminin neden gerçekleştiği sorulabilir. Bizim bakış açımıza göre, sorun, Türkiye’de coğrafi araştırmaların ortaya çıkışının ve kabul görmesinin zorluğu ile tıpkı disiplinin içyapısından kaynaklandığı gibi, bölümün üniversitedeki görece zayıf konumundan da kaynaklanmaktadır.

2. Daralmaya Devam Eden Bir Araştırma Alanı

Öncelikle hatırlanmalıdır ki, Fransa’yla karşılaştıracak olursak, araştırmaya ayrılan kaynaklar azaltılmakta, özellikle devlet üniversitelerinde çalışan meslektaşlarımız düşük ücretle çalışmakta ve araştırmalarını, eğer yapabilirlerse, sadece uzun ek çalışma saatlerinden sonra sürdürebilmektedirler. Ayrıca, birçok başka ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de coğrafya, liseler için coğrafya öğretmeni yetiştirmeye yönelik bir disiplin olma önceliğini taşımaktadır. Sözü edilen 29 coğrafya bölümünden 10’u açıkça öğretmen yetiştirmeye yöneliktir (*Coğrafya Eğitimi Bölümü*). Yükseköğretimde bile, sonuçta coğrafya eğitiminin amacı, biraz Üçüncü Fransa Cumhuriyeti döneminin coğrafyasına benzer olarak, tüm çeşitliliğiyle, ama aynı zamanda kutsal ve bölünmez olarak ülkesini sevdirmektir.

3. Uluslararası Araştırmalara Düşük Katılım

Liseler için öğretmen yetiştirilmesine ilişkin bu belirlememizin ardından, Türk üniversite sisteminde coğrafyanın kapladığı yerin ve bu disipline gösterilen toplumsal ilginin oldukça gösterişsiz

olduğunu söyleyebiliriz. Coğrafya bölümüne ilişkin bu tespit, üniversiteye merkezi yerleştirme sistemindeki bölümlerin puan sıralamalarından ve ayrıca üniversite sınavına giren adayların tercihlerine ilişkin istatistiklerden anlaşılabilir.¹³ Bütün bu nedenlerden ötürü, Türkiye'deki kurumsal coğrafyanın uluslararası bilimsel üretim olan katkısı çok sınırlı kalmaktadır. Hatta bu katkı, coğrafya disiplininin prestijinin tamamen farklı olduğu ve birçok yabancı hocanın coğrafyanın uluslararasılaştırılmasını desteklediği 1920-1940 yıllarına göre kuşkusuz daha da azalmıştır. 2005'te yayımlanan bir çalışmaya göre, 1945 ile 2005 yılları arasında SCI ve SSCI uluslararası indeksleri tarafından taranan dergilerde, Türk üniversitelerindeki coğrafyacılar tarafından sadece 83 yayın yapılmıştır.¹⁴ Bu çalışma aynı zamanda, uluslararası düzeyde yapılan bu çalışmaların %62'sinin adeta hegemonik bir tarzda yalnızca 6 kişi tarafından yapıldığını göstermektedir. Son 20 yılda üniversite eğitiminin kitleselleşmesi, uluslararası standartlara göre bilimsel üretim alanının bu eşitlikli yapıyla da mücadele eder bir görünüm sergilememiştir. 1996 yılında eğitim dili İngilizce olan bir coğrafya bölümünün açılması ile bazı hocaların İngiliz ve Kuzey Amerikalı oluşu, uluslararası coğrafi arenada yeni ve ayrıcalıklı izole bir yapı yaratmıştır.

4. Fiziki Coğrafyanın Egemenliği ve Sosyal Bilimlere Yönelik Söylem Çekingenliği

Yavan'ın (2005) sözü geçen makalesinde de açıkça belirtildiği üzere, Türkiye coğrafyasının uluslararası bilimsel prestiji, fiziki coğrafyaya dayanmakta ve beşeri coğrafyayla arasındaki ayırım, tıpkı araştırma için olduğu gibi öğrenim için de temel ve yapılandırıcı olarak görülmektedir. Başka bir deyişle, Türkiye coğrafyasının henüz sosyal bilimler ailesine dâhil olmadığı söylenebilir.¹⁵ Türk siyasi coğrafyasına ilişkin 1990'lı yıllardan itibaren var olan gelişmenin de tam olarak yeni araştırma ufukları açtığı söylenemez. Bu gelişmeler yalnızca bazı coğrafyacıların daha önceleri tamamen dışında kaldığı medyatik alanlara ve askeri akademiye eğitim vermelerine imkan vermiştir.¹⁶ Bununla birlikte, söz konusu siyasi coğrafyanın daha çok şüpheli ideolojik ve politik hareketlerle, özellikle de *Avrasyacılık* düşüncesi çerçevesindeki bu uzlaşımı, gelişimini sınırlandırmıştır.¹⁷

Coğrafyacılar, disiplinin oldukça doğalcı özelliği ve ulusal misyonu nedeniyle, devletin himayesinden bağımsız toplumsal meselelerde çok fazla ön planda değiller (ulusal misyon düşüncesi 2000'li yılların başından itibaren, özellikle de büyük kuşkuyla yaklaşılacak Avrupalı bakış açısına karşı canlılık kazanmıştır¹⁸). Dolayısıyla Türk üniversitelerindeki coğrafya bölümleri ilk ve ortaöğretimdeki yurttaşlık bilincinin temelinde yer alan, ülkenin taşıdığı özelliklerin ve sınırların içselleştirilerek ülkeyi sevdirmeye düşüncesinden kendisini bağımsız tutamamaktadır. 1933'ten bu yana Türk coğrafyacıların yayınlarını inceleyecek olursak, örneğin farklılık (disparite) meselesinin, yalnızca gecikmiş ve "ithal"¹⁹ edilmiş bir tarzda var olduğunu görürüz. "Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri" üzerine derslerin 1950'lerde ortaya çıktığını ve bu derslerin bölgesel dengesizliklere işaret etmediğini görmekteyiz.²⁰ Eğer bugün ders programlarında "bölgesel coğrafya" diye bir ders varsa, bu ders, "Türkiye ve Ülkeler Coğrafyası" adı altında geçmekte ve bölge, kesinlikle sınırlandırma metotlarına göre ele alınmamakta, daima aynı sıralamayı izleyen ve ele alınan ülkenin yalnızca ayrıntılı bir betimlenişine izin veren bir çerçevede oluşturulmaktadır. Liseler için coğrafya kitapları, sektörel bir yaklaşım doğrultusunda düzenlenmiş, bölgesel boyut ise, fiziki coğrafya, ekonomi, nüfus gibi konuların değişmez ve basit bir varyasyonu olarak ele alınmıştır.

Bundan dolayı, henüz bölgeler arası farklılıklar gibi sorunları ortaya çıkaran koşulları sorgulayan ve resmi söylemden farklılaşan eleştirel bir coğrafya anlayışının gelişmediği görülmektedir. Ülkenin doğusundaki üniversitelerde, yani Van, Erzurum²¹, Diyarbakır ve Şanlıurfa'daki coğrafya bölümlerinde varolan eğilim, bir yandan fiziki coğrafyaya ilişkin araştırmaları geliştirmek, öte yandan da etnografik (köy veya ilçe monografyası türünde²²) ya da ekonomik (örneğin ziraatla ilgili çalışmalar şeklinde) araştırmalar yapmaya ilişkindir. Aslında en önemli ve belirleyici olan faktörler ele alınıp sorgulanmamakta, bunların araştırılmasından kaçınılmaktadır. Her ne kadar, çevre gibi birçok disiplini ilgilendiren konular akademik üretimde yer almaya başladıysa da, coğrafya

hala “fiziksel boyut”, “beşeri boyut”, “ekonomik boyut” gibi bazı makale ya da kitapların başlıklarında değişmez olarak yer alan baştan belli sınıflandırmalardan muzdarip olmaya devam etmektedir. Bu durum, coğrafi çalışmalarda incelenen her bir yeri/mekânı/bölgeyi konusal bakımdan “özel”, “eşsiz” ve “biricik” kategorisine indirgeyerek yukarıdaki üç boyutu zincirleme olarak ele alan sentezci monografik çalışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.²³ Dolayısıyla Türkiye’de kurumsal ve ideolojik (eğer bir kariyere sahip olmak isteniyorsa, yasaklı sözcüklere dikkat etmek gerekir) olarak sınırlanmış bir coğrafya ile ve buna ilaveten oldukça sıradan -en azından kamusal olarak- kullanılabilir kaynaklar ile pek de toplumsal ve eleştirel olmayan bir coğrafya ile karşı karşıyayız.

5. Hala Çoğunlukla Başkaları Tarafından Yapılan Bir Coğrafya

Bu koşullarda, coğrafi tartışmalar -tıpkı Fransa’da duymaya alışkın olduğumuz gibi- çoğunlukla kurumsal coğrafya alanının dışındaki kişilerce yürütülmektedir. Tartışmalar daha çok mimarlık fakültelerindeki bölge planlamacıları (Yérasimos, 1988; Güvenç 1990), çevre mühendisleri, ekonomistler (Sönmez 1998) ya da siyaset bilimciler (Eliçin-Arıkan) tarafından gerçekleştirilmektedir. Türk sosyal bilimlerinde son yıllarda var olan sorgulamaların nereden yapıldığına bakacak olursak, hiçbir “yerli” coğrafi kuruluşun söz konusu sorgulamayı zenginleştirmek için bir araya geldiği söylenemez.²⁴ Siyaset bilimciler, sosyologlar ve antropologlar, bu yeni yönelimlerinde Kuzey Amerikalı coğrafyacılarla göndermede bulunmaya can atmalarına rağmen, yakın coğrafyaların coğrafyacılarına asla işaret etmemektedirler. 1915-1960 yılları arasında disiplinler arası geçişlilik oldukça güçlüyken, şimdi ise bir parçalanma ve ilişkisizlik durumu söz konusudur.

Notlar

1. Bu makale Jean-François Pérouse tarafından 2011 yılında “Echos géographiques de Turquie” adıyla *EchoGéo* dergisi, sayı 16, sayfa 1-9’da yayımlanmıştır. Makalenin Fransızca orijinal tam metnine <http://echogeo.revues.org/12440> adresinden ulaşılabilir (*Çevirenlerin Notu*).
2. Bu makalenin orijinal versiyonunda bulunmamasına rağmen, yazar çalışmasını makalenin Türkçe’ye çevrildiği günlerde hayatını kaybeden ve Türk coğrafyasının en büyük duayenlerinden biri olan “*Erol Tümertekin (1926-2012) Anısına*” ithaf etmiştir (*Çevirenlerin Notu*).
3. Bu üç Türk coğrafyacının Fransa’da tanınması, Türkiye üzerine çalışan üç Fransız coğrafyacı Xavier de Planhol, Marcel Bazin ve Stéphane de Tapia tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu isimlerin ilk ikisi için derlemelerine bkz: Balland, D. (2000) *Hommes et Terres d’Islam, Mélanges offerts à X. de Planhol*, IFRI, Bibliothèque Iranienne, Sayı 53, 2 Cilt ve *Les vertus de l’interdisciplinarité, Mélanges offerts à Marcel Bazin*, Les Cahiers de l’IATEUR, Özel Sayı, Haziran 2009. Stéphane de Tapia ise, diğerlerinin yanı sıra, *Revue Européenne des Migrations Internationales* (Avrupa Uluslararası Göç Dergisi) dergisinde “Türkiye” özel sayısının çıkarılmasına öncülük etmiştir. Bkz. “Turquie 2006: Aux portes de l’Union européenne?”, *Revue Européenne des Migrations Internationales* (REMI), Cilt 22, Sayı 3.
4. Türk Coğrafya Dergisi için bkz: <http://www.tcd.org.tr/TCD/TCDarsiv/TCD55/TCD55.pdf>. İzmir’de 1983’ten beri yayımlanmakta olan, fakat yalnızca 2003 yılından sonraki sayılarına internet erişimi bulunan dergi için ise bkz: <http://cografya.ege.edu.tr/dergi.index.htm> (siteyi son ziyaret 01.06.2011).
5. Şahin ve Karabağ (2005), coğrafya bölümü sayısını on dokuz olarak belirtmektedirler...
6. Bölümün, devlet üniversitelerindeki coğrafya bölümlerinden olanaklar bakımından farklılıklarını görmek için internet sitesine bkz: <http://geography.fatih.edu.tr/> (siteyi son ziyaret 01.06.2011).
7. Bu köklü coğrafya bölümünün dergisine, en azından son yıllar için, belirtilen internet adresinden ulaşılabilir: <http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/edebiyat/dekanlik/dergi/cd/cdmainpage.htm>
8. 1920 ile 1940 yılları arasında, Türk coğrafyasında temel bakış açılarına ilişkin bu ikilikle; yani Fransa’da yetişen coğrafyacılarla (1928-1932 yılları arasında Strasbourg’a gönderilen Besim Darkot gibi) Almanya’da ya da Alman ekolüyle yetişen coğrafyacılar (Hamit Sadi Selen, 1892-1962 gibi) arasında ikilikle karşılaşmaktayız.
9. Konuyla ilgili önemli bir çalışma için bkz: Kazancıgil A. ve Vergili A. (2002) “İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi Mecmuası (İnceleme ve Dizin)”, *TÜBAR Dergisi*, Sayı 12, s. 27-74.

10. 1925 yılı, aynı zamanda, Türkiye Cumhuriyeti'nin coğrafya eğitimiyle ilgili Fransızca'dan çevrilen ilk kitabın basıldığı yıldır. Bkz. Galouedec, L. ve Maurette, F. (1925) *Umumi Coğrafya: Tabii, Beşeri, İktisadi*, Çeviren İbrahim Hakkı (Akyol), 2 Cilt, Matbaai-Amîre, İstanbul. Yine aynı yıl, aynı yazarın Avrupa Coğrafyası ile ilgili bir kitabı da yayımlanmıştır. Bkz. Galouedec, L. ve Maurette, F. (1925) *Avrupa Coğrafyası*, Çeviren A. Macit (Arda), Matbaai-Amîre, İstanbul.
11. Ölümünün ardından Antoine Perrier tarafından hakkında yazılan yazı için bkz. Perrier, A. (1947) Théodore Lefebvre (1889-1943), *Annales de Géographie*, Cilt 56, Sayı 304, s.309. 1943 yılı, Lefebvre'nin ölümünün yanı sıra, Lefebvre'nin İstanbul Üniversitesi'ndeki ardılı Ernest Chaput'un ve Faik Sabri (Duran)'ın da ölümleri nedeniyle Türk coğrafyası için kara bir yıl olarak düşünülebilir.
12. Bkz. Louis, H. (1941) *Türkiye Coğrafyasının Bazı Esasları*, Birinci Coğrafya Kongresi, Ankara, s.173-228.
13. Coğrafya, üniversiteye giriş sınavında adayların nadiren ilk tercihleri arasında yer almaktadır. İyi derecede yabancı bir dil bilen öğrenciler, daha saygın görülen, kariyer açısından daha parlak bir gelecek ve yüksek ücret vaat eden alanlara yönelmekteler. Bununla birlikte, coğrafya, üniversiteye giriş sınavında (YGS'de) zorunlu bir alan olduğu için, çok iyi bilinmesi gereken bir alandır. Sonuç olarak coğrafya öğrencilerinin, büyük ölçüde sınırlı bir kültürel (dilsel) ve eğitsel arka planı olan ailelerden geldiği görülmektedir.
14. Yavan, Nuri, (2005) "SCI ve SSCI Bağlamında Türkiye'nin Coğrafya Biliminde Uluslararası Yayın Performansının Karşılaştırmalı Analizi: 1945-2005", *Coğrafya Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, s. 27-55. Dergiye erişim için internet sitesi adresi: http://dergiler.ankara.edu.tr/detail.php?id=33&sayi_id=822 (siteyi son ziyaret 30.05.2011). Yazar, ayrıca söz konusu makalelerin %89'unun İngilizce yazıldığını, %90'ının üç büyük kent olan İstanbul, Ankara ve İzmir'deki akademisyenler tarafından yayımlandığını ve bu makalelerin %93'ünün fiziki coğrafyayla ilgili olduğunu da ortaya koymaktadır.
15. Türkiye'de coğrafyaya genel bir bakış için, bkz. Girgin, Mustafa, (2001) Neden Coğrafya Öğreniyoruz?, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Yıl 7, s. 128-143.
16. Burada, şimdiye dek birbirinden ayrı olan iki coğrafyanın; yani bir yanda 1924 yılında bünyesinde *Coğrafya Encümeni*'nin kurulduğu askeriye de uygulanmakta olan coğrafya ile diğer yanda üniversitelerde uygulanmakta olan coğrafyanın birleşimine tanık olmaktadır.
17. Siyasi coğrafyaya ilişkin bu açılımın öncülerinden biri, 2002 yılında *Jeopolitik* dergisinin de kurucusu; İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümünden 2008'de ayrılarak, rektörü gizli bir yapılanma olan Ergenekon'un üyesi olduğu iddiasıyla cezaevinde bulunan bir vakıf üniversitesinin Stratejik Araştırmalar Merkezi'ne ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'ne geçmiştir. Bahsi geçen meslektaşımız şu anda, bir başka vakıf üniversitesi olan Beykent Üniversitesi'nde Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin başkanlığını yürütmektedir: <http://yeni.beykent.edu.tr/docs/2.pdf?phpMyAdmin=26b1ab37aa748d52c4747d623bec741b> (Siteyi son ziyaret 03.06.2011)
18. Lise son sınıflar için bir coğrafya kitabının (*Coğrafya 2001*) düzeltmelerine katkıda bulunduğumuz sırada, bu eğilimi bizzat ve oldukça doğrudan görebilme olanağımız oldu. Proje, "Avrupalı" olarak görülmüş (ders kitaplarının Fransız kitaplarından esinlenilerek, Türkiye'yi hem dünya hem de Avrupa bağlamı içerisinde anlatma düşüncesi) ve coğrafyacılar tarafından ulusalcı karşıtı olduğu gerekçesiyle oldukça şiddetli biçimde eleştirilmişti. Bkz. TÜSIAD, (2001) *Coğrafya 2001*, TÜSIAD Yayınları, İstanbul. Ayrıca konuyla ilgili makale için bkz. Pérouse, 2006.
19. İsmail Hakkı Akyol'un (1943-1944) yukarıda söz edilen üç temel makalesinin yanı sıra, Türkiye'de coğrafyanın kurumsal yapılanmasının tarihi için, Bkz: Bilgin, T. (1961) *Coğrafya Enstitüsü Faaliyeti (1950-1960)*, İstanbul Üniversitesi Ed. Fak. Yay. Baha Matbaası, İstanbul.
20. Bkz. Besim Darkot, 1955.
21. Erzurum'da, coğrafya makaleleri Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi'nde yayımlanmaktadır. Bkz: <http://tdkkitaplik.org.tr/kutup/ataturkturkiyat.html>
22. Kültürlerin doğallaştırılması ve özelleştirilmesine yönelik bir eğilimle... "Türk Kültürünün İzleri"ne yönelik araştırma, söz konusu köy monografyasının temel amaçlarını oluşturmaktadır.
23. 2002 yılında Marmara Üniversitesi'nde yapılan "Fiziki, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından Ilica Çayı Havzası" başlıklı tez örneğindeki gibi.
24. Örnek için, *Praksis* dergisinin (Yaz 2006), *Marksizm ve Ölçek Sorunu*'nu ele alan 15. sayısındaki yazılara bakınız.

Teşekkür

Bu makalenin çevrilmesi için gerekli yasal izni veren ve çevirinin Türkçe taslak versiyonunu okuyup öneriler getiren Doç.Dr. Jean-François Pérouse'a teşekkür ederiz.

Referanslar

- Akyol, İ.H. (1943) “Son yarım asırda Türkiye’de coğrafya I: Mutlakiyet devrinde coğrafya”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 1, s.3-15.
- Akyol İ.H. (1943) “Son yarım asırda Türkiye’de coğrafya II: Meşrutiyet devrinde Coğrafya”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 2, s.121-136.
- Akyol İ.H. (1943) “Son yarım asırda Türkiye’de coğrafya III: Cumhuriyet Devri”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 3-4, s.247-276.
- Akyol İ.H. (1944) “Ölümlerinin yıl dönümü münasebetiyle Müderris Faik Sabri Duran ve Prof. Ernest Chaput”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 5-6, s. 143-152.
- Ataay, F. (2001) “Türkiye kapitalizminin mekansal dönüşümü”, *Praksis*, Sayı 2, s. 53-96. http://www.uzaklar.net/html/turkiye_kapitalizminin_mekansa.html.
- Aydın, S. (2005) “Bir tilkinin ettiği: İsimler millî birliği nasıl bozar?” *Toplumsal Tarih*, Sayı 143, s. 90-97.
- Bazin, M. (2000) “La région, cette inconnue... Réflexions sur l’identité régionale dans le monde turcoiranien”, İçinde Balland, D. (Ed.) *Hommes et Terres d’Islam. Mélanges offerts Xavier de Planhol*, II Cilt, Téhéran, Institut Français de Recherche en Iran (IFRI), Bibliothèque Iranienne, Sayı 53, s. 345-358.
- Bilgin, T. (1961) *Coğrafya Enstitüsü Faaliyeti (1950-1960)*, İstanbul Üniversitesi Ed. Fak. Yay., Baha Matbaası, İstanbul.
- Blanchard R. (1925) “The exchange of populations between Greece and Turkey”, *Geographical Review*, Cilt 15, Sayı 3, s. 449-456.
- Blanchard R. (1929) “Asie occidentale”, İçinde Vidal de la Blache, P. ve Gallois, L. (Eds.) *Géographie universelle*, Armand Colin, Paris.
- Copeaux E. (2000) *Une vision turque du monde à travers les cartes, de 1931 à nos jours*, CNRS Editions, Paris.
- Darkot B. (1955) “Türkiye’nin coğrafi bölgeleri hakkında”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı 13/14, s. 141-150.
- Debarre, S. (2011) Les sources cartographiques allemandes sur l’Anatolie (XIX. S.), Hommage à Altan Gökalp, *Journées d’études turques 2011* (Baskıda).
- Ersanlı-Behar, B. (1992) *İktidar ve Tarih: Türkiye’de ‘Resmî Tarih’ Tezinin Oluşumu (1929-1937)*, Afa Yayınları, İstanbul.
- Eliçin-Arıkan, Y. (1997) *Décentralisation et urbanisme en Turquie*, Université de droit, d’économie et des sciences d’Aix-Marseille III, Institut d’Aménagement Régional, Doktora Tezi, Marsilya.
- Erinç, S. (1958) “Bölge sınırlandırılmasının esasları”, İçinde *İşkân ve Şehircilik Haftası Konferansları*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 69-84.
- Erinç, S. (1959) “Bölge Planlama nasıl yapılır?”, *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Sayı 10, s. 36-51.
- Erol, O. (1983) *Die naturräumliche Gliederung der Türkei*, Beihefte zum Tübinger Atlas der Vorderen Orients, Reihe A, Nr 13, L. Reichert, Wiesbaden.
- Frey, U. (1935) “Die karte der neuen Türkei”, *Petermanns Geographische Mitteilungen*, Sayı 81, s. 363-364.
- Ginsburger, N. (2010) *Entre Obst et Chaput: influences européennes et création de l’école turque de géographie (1915-1943)*. Communication au Colloque "Jean Deny. Les relations culturelles et scientifiques entre Turquie et France au 20e siècle", 26 et 27 mars 2010, ENS (Baskıda).
- Gökalp, A. (1986) “Espace rural, village, ruralité : à la recherche du paysan anatolien”, İçinde Gökalp, A. (Ed.) *La Turquie en transition: disparités, identités, pouvoirs*, s. 49-79, Maisonneuve et Larose, Paris.
- Güvenç, M. ve Altaban, Ö. (1990) “Urban Planning in Ankara”, *Cities*, Cilt 7, Sayı 2, s. 149-158
- Hütteroth, W.D. (1968) *Ländliche Siedlungen im südlichen Inneranatolien in den letzten vierhundert Jahren*, Göttinger Geographische Abhandlungen 46, Göttingen.
- Hütteroth, W.D. (1982) *Türkei*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt.
- Hütteroth, W.D. ve Höfeld, V. (2002) *Türkei*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt.
- Kara, H. (1986) “L’industrialisation de la plaine de Cukurova”, *Travaux de l’Institut de Géographie de Reims*, Sayı 65-66, s. 63-68.
- Latham, J. (Ed.), *Field Studies in Turkey*, Department of Geography and SOAS, London.
- Loewendahl-Ertugal, E. (2005) “Europeanisation of regional policy and regional governance: The case of Turkey”, *European Political Economy Review*, Cilt 3, Sayı 1, s. 18-43.
- Louis, H. (1985) *Landeskunde der Türkei: Vornehmlich aufgrund eigener Reisen*, Steiner Franz Verlag, Stuttgart.
- Mauray, R.G. (1983) “Géo-démographie de la Turquie: Une transition difficile”, *Méditerranée*, Sayı 4, s. 51-61.
- Mercan, F. (2004) “Devlet planlama kulübü”, *Aksiyon*, Haziran Sayısı, s. 54-58.
- Mutluer, M. (2009) “Inégalités interrégionales en Turquie et études de planification régionale, Les vertus de l’interdisciplinarité: Mélanges offerts à Marcel Bazin, *Les Cahiers de L’IATEUR*, Haziran Özel Sayısı, s. 111-128.
- Öktem, K. (2003) “Creating the Turk’s homeland: Modernization, nationalism and geography in Southeast Turkey in the late 19th and 20th centuries”, içinde *Socrates Kokkalis Graduate Workshop. The City: Urban Culture, Architecture and Society*, <http://www.hks.harvard.edu/kokkalis/GSW5/oktem.pdf> (24.07.2009).
- Öktem, K. (2005) *Reconstructing Geographies of Nationalism: Nation, Space and Discourse in Twentieth Century Turkey*, Doktora tezi, University of Oxford, School of Geography, Oxford.

- Öktem, K. (2009) "The Nation's imprint: Demographic engineering and the change of toponymes in Republican Turkey", *European Journal of Turkish Studies*, Tematik Sayı No 7.
- Özey, R. (1998) *Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*, Öz Eğitim Yayınları, Konya.
- Özey, R. (1999) "Osmanlı devleti döneminde coğrafya ve öğretimi", İçinde Eren, G. (Ed.) *Osmanlı Ansiklopedisi*, 8. Cilt "Bilim", Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul.
- Payzın, Z. (1967) *Türkiye'de Yerleşim Sorunları ve Bölgeler Arası Dengesizlikler*, Nüve Matbaası, Ankara.
- Planhol, X. De. (1950) "Estivage et exploitation des montagnes en Pisdie", *Bulletin de l'Association des Géographes Français*, 208-209, s. 81-88.
- Pérouse, J.F. (2006) "Histoire édifiante du manuel de géographie pour lycées du patronat ture", İçinde Bacqué-Grammont, J.L; Pino, A. ve Khoury, S. (Eds) *D'un Orient à l'Autre: Actes des Troisièmes Journées de l'Orient*, Peeters Yayınları, Paris-Louvains, s. 285-299.
- Sönmez, M. (1998) *Bölgesel Eşitsizlik*, Alan Yayıncılık, İstanbul.
- Sözer, A.N. (1993) "Herbert Louis'nin "Landeskunde Der Turkei" adlı yapıtı üzerine bazı düşünce ve notlar", *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı 7, s. 1-12.
- Şarman, K. (2005) *Türk Promethe'ler: Cumhuriyet'in Öğrencileri Avrupa'da (1925-1945)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Şahin, S. ve Karabağ, S. (2005) *An evaluation of geography and geography education in Turkey*, İçinde Changing Horizons in Geography Education, Herodot/Europeo Conference 2005, <http://www.herodot.net/conferences/torun2005/2.%20Presentation/saturday/Saturdayroom1/3%20%20Salin%20Sahin%20Servet%20Karabag%20%20Evaluation%20of%20Geography%20ad%20geography%20education%20in%20Turkey.pdf>
- TCK, (1941) *Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941): Raporlar, Müzakereler, Kararlar*, T.C. Maarif Vekilliği, Ankara.
- Tanoğlu, A.; Erinc, S. ve Tümertekin, E. (1961) *Türkiye Atlası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1981) "Dört plan döneminde bölgesel politikalar ve ekonomik büyümenin mekansal farklılaşması" *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Planlama Özel Sayısı, s. 369-389.
- Tokcan, H. ve Oruç, Ş. (2009) "Osmanlı devleti son dönemlerinde coğrafya öğretimi: Buluş yoluyla öğretime bir örnek", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 17, Sayı. 3, s. 1013-1024.
- Tricart, J. (1975) "Bölge düzenleme ve gelişme problemlerinin incelenmesinde coğrafyacının yeri", *Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi*, Sayı 2, s. 79-94.
- Tuncel, M. (1960) "Türkiye coğrafi bölgelerinin ziraî karakterleri", *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Sayı 11, s. 76-101.
- Tuncel, M. (1991) "Ord. Prof. Dr. Besim Darkot: Hayatı ve Türkiye Coğrafyasına Katkıları", *Coğrafya Araştırmaları*, Sayı 3, s. 1-13.
- Tunçel, H. (2000) "Türkiye'de ismi değiştirilen köyler", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, s. 23-34.
- Tümertekin, E. ve Tunçdilek, N. (1959) *Türkiye Nüfusu*, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayını, İstanbul.
- Tümertekin, E.; Benedict, P. ve Mansur, F. (1974) *Turkey: Geographic and Social Perspectives*, E.J. Brill, Leiden.
- TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği), (2001) *Coğrafya 2001*, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- Yavan, N. (2005) "SCI ve SSCI bağlamında Türkiye'nin coğrafya biliminde uluslararası yayın performansının karşılaştırmalı analizi: 1945-2005", *Coğrafya Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, s. 27-55.
- Yerasimos, S. (1988) "La planification de l'espace en Turquie", *Revue des Mondes Musulmans et de la Méditerranée*, Sayı 50, s. 109-122.

